

Vejledning om børnemiljøvurdering i fritidshjem

– Om lovkrav til børnemiljøvurdering

dcum.

Vejledning om børnemiljøvurdering i fritidshjem

I denne vejledning kan ledere af fritidshjem, medarbejdere og forældre m. fl. finde svar på, hvad en børnemiljøvurdering er, og hvem der skal lave den. Vejledningen gennemgår også, hvad en børnemiljøvurdering skal indeholde, og hvilke krav der er til at offentliggøre den. Sidst i vejledningen kan I finde de relevante afsnit fra Lov om dag-, fritids- og klubtilbud m.v. til børn og unge, i daglig tale kaldet Dagtilbudsloven. Her står der blandt andet, at børn i fritidshjem skal have et fysisk, psykisk og æstetisk børnemiljø, som fremmer deres trivsel, sundhed, udvikling og læring.

Hvad er børnemiljø?

Børnemiljøet udgøres af dagtilbuddets fysiske, psykiske og æstetiske forhold. Det handler om, hvordan børnene trives med hinanden, de voksne og de aktuelle rammer ude og inde. Børnemiljøet har stor betydning for børnenes mulighed for at udvikle sig, trives og lære.

Hvad er en børnemiljøvurdering?

En børnemiljøvurdering, BMV, undersøger børnenes opfattelse af fritidshjemmet og den hverdag, de oplever der. En børnemiljøvurdering fortæller, hvordan børnene trives med hinanden, de voksne og de aktuelle rammer ude og inde. Fritidshjem kan bruge børnemiljøvurderingen som et redskab til at udvikle børnemiljøet.

I arbejdet med børnemiljøvurderingen skal fritidshjem først afdække de aktuelle forhold og dernæst finde muligheder for at forbedre og udvikle børnemiljøet, hvor det er påkrævet. Personalet bliver i løbet af processen opmærksomme på, hvordan fritidshjemmets rammer bedst muligt kan bruges til udvikling af den pædagogiske praksis. På den måde kan arbejdet med børnemiljøvurderingen både fungere som inspiration og redskab i forhold til fritidshjemmets kvalitetsudviklingsarbejde og være med til at sikre høj kvalitet i børnenes hverdag.

Hvem skal lave en børnemiljøvurdering?

Alle fritidshjem, der er omfattet af Dagtilbudsloven, skal udarbejde en skriftlig børnemiljøvurdering. Fritidshjemmets leder har ansvaret for, at børnemiljøvurderingen bliver udarbejdet, men det er ikke et krav, at det er lederen selv, der konkret løser opgaven. Lederen har ansvar for, at forældrebestyrelsen bliver inddraget i drøftelser undervejs i processen.

Hvad skal en børnemiljøvurdering indeholde?

I arbejdet med børnemiljøvurderingen skal I inddrage børnenes perspektiv, og I skal kortlægge de fysiske, psykiske og æstetiske forhold i børnemiljøet. Børnemiljøvurderingen skal beskrive eventuelle børnemiljøproblemer og indeholde en handlingsplan.

Børneperspektivet

I skal ifølge Dagtilbudsloven vurdere børnemiljøet i et børneperspektiv. Det vil sige, at børnenes oplevelser af deres børnemiljø så vidt muligt skal inddrages. Lovkravet er et udtryk for, at børn har viden, meninger og holdninger, som voksne skal respektere og anerkende. Når børnene bliver inddraget, vil de opleve, at de har værdifulde meninger om forhold, der vedrører dem selv og deres hverdag i fritidshjemmet. Samtidig vil inddragelsen kunne styrke børnenes oplevelse af medbestemmelse, medansvar og forståelse for demokrati – vigtige elementer jf. fritidshjemmets formålsparagraf. Børneperspektivet viser sig i mange tilfælde også at være en øjenåbner for personalet, der får ny viden og fokus på oversete emner.

Når I skal indfange børneperspektivet, skal I som voksne forsøge at fastholde og forstå de tanker, oplevelser og opfattelser, som barnet har af sit eget hverdagsliv. Det kan I gøre enten direkte ved for eksempel at spørge børnene eller mere indirekte ved for eksempel at forsøge at forstå og fortolke børns handlinger, attituder og intentioner.

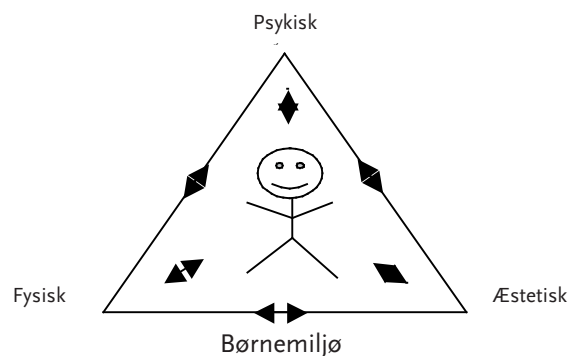
Det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø

Børnemiljøvurderingen skal indeholde en kortlægning af fritidshjemmets fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø.

Det fysiske børnemiljø drejer sig om, hvorvidt de fysiske rammer inde og ude er udfordrende og giver rum til udvikling, læring og inspiration til aktivitet samt er sikkerheds- og sundhedsmæssigt forsvarlige. Det handler blandt andet om ergonomi, pladsforhold, mulighed for bevægelse, hygiejne, rengøringsstandard, støj, lys og sikkerhedsmæssige forhold.

Det psykiske børnemiljø handler om, hvordan børnene har det med hinanden og med de voksne. Det handler blandt andet om konstruktiv gruppedynamik uden eksklusion fra fællesskabet. I et godt psykisk børnemiljø bidrager fællesskaber, venskaber, nærvær, anerkendelse, rummelighed, omsorg, tryghed, tillid og medbestemmelse til trivsel og en positiv hverdag.

Det æstetiske børnemiljø handler om, hvordan omgivelserne påvirker børnenes sanser. Det æstetiske miljø har betydning for, om børnene oplever fritidshjemmet som et rart sted, og om de oplever stedet som inspirerende, motiverende, udfordrende og behageligt. Konkret handler det bl.a. om, hvordan, omgivelser, indretning, atmosfære og udsmykning af bygninger, rum og legesteder kan indvirke på børns fantasi, udvikling, oplevelser, handlinger og lyst til at udfolde sig.

Pilene rundt i trekanten viser, at de tre elementer i børnemiljøet har mange indbyrdes sammenhænge, og at de påvirker hinanden. Figuren skal også illustrere, at omgivelserne påvirker barnet, og barnet påvirker omgivelserne.

Faserne i en børnemiljøvurdering

Processen med at udarbejde en børnemiljøvurdering består typisk af fire faser: kortlægning, beskrivelse, handlingsplan og retningslinjer for opfølgning, men inden I begynder det egentlige arbejde med børnemiljøvurderingen, er det en god idé at lave en plan for forløbet. Første skridt kan være at indkredse, hvad I forstår ved et godt børnemiljø og få talt om, hvordan det kan give mening for netop jeres børnegruppe. I kan også overveje, hvordan I kan indfange børnenes perspektiv i forhold til det fysiske, det psykiske og æstetiske børnemiljø i jeres fritidshjem.

Fase 1: Kortlægning

I undersøger jeres fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø ud fra børnenes perspektiv.

Dagtilbudsloven stiller ingen krav om brug af bestemte metoder, så det er op til det enkelte dagtilbud at afgøre, hvordan man vil lave sine undersøgelser. I kortlægningsfasen indsamler I datamateriale, som beskriver børnemiljøet i jeres fritidshjem. Datamaterialet skal indgå i børnemiljøvurderingens efterfølgende faser. Datamaterialet kan udgøres af besvarelser af et spørgeskema, iagttagelser, optællinger, interview, foto- og videodokumentation eller andet.

I kan bruge flere forskellige metoder til at opnå viden om jeres børnemiljø. Fordelen ved at bruge forskellige metoder er, at I får forskellige typer af information om børnemiljøet. Det giver jer mulighed for at få et helhedsbillede af jeres fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø.

Fase 2: Beskrivelse

I denne fase analyserer og tolker I det datamateriale, der blev indsamlet i kortlægningsfasen.

Når I analyserer datamaterialet, er det vigtigt, at I lader "børnenes stemmer" komme til udtryk og lader dem få betydning i det videre arbejde. Derfor er det vigtigt, at I er bevidste om jeres egen voksenforståelse af dagtilbuddets hverdagsliv og samtidig ser så objektivt som muligt på de konkrete data: Hvad fortæller børnene jer? I skal beskrive de områder, som skiller sig ud positivt og negativt. Måske er der noget, som undrer jer, overrasker jer, glæder jer eller irriterer jer.

I kan sammenholde resultaterne fra kortlægningsfasen med den definition af et godt børnemiljø, som I blev enige om i planlægningen: Ud fra de ønsker I og børnene har til et godt børnemiljø, hvad har så i praksis vist sig at fungere godt, og hvad fungerer mindre godt? De forhold, som fungerer mindre godt, og som I derfor skal gøre noget ved, vurderer I i forhold til alvor, omfang og løsningsmuligheder.

Fase 3: Handlingsplan

I laver en handlingsplan, hvor I angiver, hvilke løsninger I vil iværksætte for at udbedre de forhold, der ikke fungerer hensigtsmæssigt. I skal angive rækkefølge og tidsramme for løsningerne.

Når I skal bestemme, hvordan I vil udvikle bestemte områder, kan I for eksempel se på, om kortlægningen indeholder forslag til, hvad I kan gøre. I kan se på de forhold i børnemiljøet, som har vist sig at fungere godt og vurdere, om der er erfaringer, som I kan overføre til områder, der ikke fungerer så godt.

I handlingsplanen angiver I også, hvem der er ansvarlig for at gennemføre de enkelte løsningsforslag, og hvornår de skal være gennemført.

Fase 4: Retningslinjer for opfølgning

I denne fase fastlægger I retningslinjer for, hvordan I vil følge op på, om tiltagene i handlingsplanen er blevet ført ud i livet – og med hvilken effekt. I angiver, hvem der skal stå for denne opfølgning, hvornår og på hvilken måde. Når fase 4 er slut, er I færdige med børnemiljøvurderingen, og I skal nu offentliggøre den.

Den faktiske opfølgning sker først senere, når tiltagene er realiseret.

Hvordan skal børnemiljøvurderingen offentliggøres?

Det er et krav, at børnemiljøvurderingen skal være skriftlig, men derudover stiller loven ingen formkrav. Børnemiljøvurderingen skal være tilgængelig i fritidshjemmet og på fritidshjemmets eller kommunens hjemmeside.

Evaluering

Når I har gennemført de handlingstiltag, som I har planlagt, følger I jeres plan fra fase 4 til at få evalueret de enkelte tiltag. I kan se på, hvordan det gik med de indsatser, der blev sat i værk: Opnåede I det, I ønskede?

Det er også en rigtig god idé at evaluere selve processen med at lave jeres børnemiljøvurdering. I kan bruge både jeres gode og dårlige erfaringer, når I skal i gang med fornyelsen af jeres børnemiljøvurdering.

Hvor ofte?

Børnemiljøvurderingen skal revideres minimum hvert tredje år. Det er hensigten, at børnemiljøvurderingen til enhver tid svarer til de faktiske forhold i fritidshjemmet. Det betyder, at større ændringer såsom nye udearealer eller ny indretning, som har betydning for børnemiljøet, skal skrives ind i vurderingen.

Hvis I som minimum hvert tredje år starter med en ny kortlægning, får I et reelt billede af det aktuelle børnemiljø, som I kan bruge som udgangspunkt for at arbejde de øvrige faser igennem. Det aktuelle børnemiljø kan se anderledes ud end det gjorde tre år tidligere – store dele af børnegruppen vil være udskiftet i løbet af perioden, og der kan være sket ændringer på personale siden, i forhold til de fysiske rammer og i sammensætningen af aktiviteter.

Hvor får I hjælp og værktøjer?

Hos Dansk Center for Undervisningsmiljø, DCUM, kan I hente viden, materialer og værktøjer til arbejdet med børnemiljø og børnemiljøvurdering, BMV. DCUM's materialer kan I hente gratis på www.dcum.dk, eller I kan købe dem i netbutikken.

DCUM er et uafhængigt, statsligt center, der blandt andet har til formål at sikre og udvikle et godt børnemiljø i Danmark, og DCUM's konsulenter kan rådgive og vejlede i spørgsmål om børnemiljø og børnemiljøvurdering.

Hvad siger loven?

DAGTILBUDSLOVEN I UDDRAG, FRITIDSHJEM

I henhold til Lov om dag-, fritids- og klubtilbud m.v. til børn og unge, Dagtilbudsloven, skal fritidshjem udarbejde en børnemiljøvurdering.

Her kan du læse, hvad der står om børnemiljø og børnemiljøvurdering i Dagtilbudsloven.

Fritidshjem til børn i skolealderen Kapitel 6

Formål, børnemiljøvurdering m.v.

Formål for fritidshjem

§ 45. Børn i fritidshjem skal have et fysisk, psykisk og æstetisk børnemiljø, som fremmer deres trivsel, sundhed, udvikling og læring. Det pædagogiske arbejde i fritidshjem skal respektere og understøtte børns selvvalgte aktiviteter og samtidig indeholde pædagogisk tilrettelagte aktiviteter.

Stk. 2. Fritidshjem skal være særlig opmærksom på at involvere og aktivere børn, der har brug for en særlig indsats.

Stk. 3. Fritidshjem skal fremme børns sproglige, æstetiske og kropslige udtryksformer, sundhed og kendskab til naturen.

Stk. 4. Fritidshjem skal give børn medbestemmelse, medansvar og forståelse for demokrati. Fritidshjem skal som led heri bidrage til at udvikle børns selvstændighed, evne til at indgå i forpligtende fællesskaber samt samhørighed med og integration i det danske samfund.

Stk. 5. Fritidshjem skal fremme kendskab til og samspil med andre typer af fritidstilbud, herunder idrætsforeninger og kulturtilbud.

Stk. 6. Fritidshjem skal i samarbejde med skolen og forældre medvirke til at skabe en sammenhængende overgang mellem skolens undervisningsdel og fritidshjemmet. Fritidshjem skal give børn mulighed for lektielæsning.

Børnemiljøvurdering

§ 46. Der skal i alle fritidshjem udarbejdes en skriftlig børnemiljøvurdering, som indeholder en kortlægning af fritidshjemmets fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø. Børnemiljøvurderingen skal beskrive eventuelle børnemiljøproblemer og indeholde en handlingsplan.

Stk. 2. Børnemiljøet skal vurderes i et børneperspektiv, og børns oplevelser af børnemiljøet skal inddrages alt efter børnenes alder og modenhed.

Stk. 3. Fritidshjemmets leder skal inddrage forældrebestyrelsen i arbejdet med børnemiljøvurderingen.

§ 47. Lederen af fritidshjemmet er ansvarlig for at udarbejde og offentliggøre børnemiljøvurderingen.

Stk. 2. Lederen af fritidshjemmet er ansvarlig for, at børnemiljøvurderingen revideres minimum hvert tredje år, og når der sker ændringer, der har betydning for børnemiljøet.

Stk. 3. Fritidshjem kan søge rådgivning vedrørende børnemiljø hos Dansk Center for Undervisningsmiljø, jf. lov om elever og studerendes undervisningsmiljø.

Kapitel 23

Ikrafttræden, overgangsbestemmelser m.v.

§ 103. Loven træder i kraft den 1. august 2007.

§ 110. Lov nr. 485 af 7. juni 2006 om børnemiljø i dagtilbud ophæves.

§ 111. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland.

dcum.

Dansk Center for Undervisningsmiljø · Danish Centre of Educational Environment

www.dcum.dk · dcum@dcum.dk · tlf. +45 722 654 00

Blommevej 40 · DK - 8930 Randers NØ